

Tarih

Kültürümüzü İç Çamaşırına mı Borçluyuz?

Ortaçağın sonlarına doğru Avrupa'da okuryazarlık oranındaki hızlı artışın, matbaanın icadına mı bağlı olduğunu sanıyordunuz? Bazı tarihçilere göre, pek öyle değil. Diyorlar ki, kağıt bu açıdan matbaadan daha önemli; kağıt için önemli bir kaynak da iç çamaşırlarıydı! Nasıl dersiniz, Hollanda'nın Utrecht Üniversitesi'nde tarihçi ve bu yıl İngiltere'nin Leeds Üniversitesi'nde gerçekleştirilen Uluslararası Ortaçağ Kongresi'nin düzenleyicilerinden Marco Mostert, sorunuzu şöyle yanıtlıyor: "Okuryazarlığın artışında kağıdın devreye girmesinin kesinlikle büyük bir payı var. Kağıdın o dönemlerde yapıldığı malzeme de temelde giysi artıkları ve paçavra. Bu kumaş parçalarının en büyük kaynağı, çoğunlukla atılmış giysilerdi. Bunlarla üretilen kağıdın maliyeti, kitap yapımında daha önce yararlanılan ve oldukça da pahalı olan parşömenle kıyaslandığında çok daha düşüktü.

13. yüzyılda, kentlere göçen insanların sayısı arttıkça, iç çamaşırı kullanımı da arttı; ve tabii beraberinde kağıt yapımında işe yarayacak paçavralar da." Mostert, Ortaçağda okuryazarlığın sanıldan daha yaygın olduğunu söylüyor. "Gerçi okuryazarlık oranını % 100'e çıkarma hedefi ancak 19. yüzyılda ortaya çıktı; ama 12. yüzyıl başlarında, toplumlarda okuma yazma gereksinimi kararlı biçimde artma eğilimi göstermeye başlamıştı bile. 13. yüzyıldan başlayarak da okuryazarların oranı, kentsel alanlarda görülen okul artışıyla birlikte, çarpıcı biçimde arttı." Bu artış, İzlanda gibi kalabalık yerleşim yerlerinden, dolayısıyla da okullardan neredeyse yoksun olan ülkelerde bile yaşanmıştı. "Birçok çocuk, özellikle de annelerinin yardımıyla, okumayı evde öğreniyordu" diye anlatıyor Mostert.

Bu arada Ortaçağın en çok satan kitaplar listesi nasıldı dersiniz? Listebaşının değişmezleri, din içerikli kitaplar. İncil, İncil'den bölümler ya da dinsel şiir kitapları gibi. Tarih kitaplarının da oldukça popüler olduğu anlaşılıyor. Bu arada, Romalı imparatorlara ait çeşitli öyküler içeren kitaplardan yaklaşık 400 kopya; zamanın din adamlarından Geoffrey Monmouth'un

kaleme aldığı ve Britanya krallarının tarihini anlatan kitabının 200 kadar kopyası günümüze ulaşmayı başarmış. Anlaşılan, yazdıklarını 'yayımlamak' için yazarlar o zamanlar da şimdi olduğu kadar uğraş vermek zorunda kalıyorlarmış. Matbaanın icad edildiği 15. yüzyıl ortalarına kadar kitaplar ancak elyazması biçiminde ortaya çıkabildikleri için de, yayımlamaktan kasıt, aslında çoğu zaman yazarın, yazdıklarını belli bir kalabalığa yüksek sesle okuması. Tabii o kalabalığın ağırlanması da kendi cebinden. "Gallerli James, İrlanda Topografisi kitabını Oxford'da tam üç gün boyunca okutmuş" diyor Mostert; "Bunun için de tam bir servet harcamış zavallı; ama gelin görün ki kitabı ilk 10'a bile girememiş!"

University of Leeds Basın Duyurusu, 9 Temmuz 2007

